

USPOSTAVA MLETAČKE VLASTI U KOTORU 1420. GODINE (NA OSNOVI KOTORSKIH NOTARSKIH ISPRAVA)

Uspostava mletačke vlasti u Kotoru 1420. godine imala je sasvim drugačiji tok prethodnih priprema nego u drugim gradovima na istočnoj jadranskoj obali. Sve te okolnosti mogu se shvatiti i objasniti poznavanjem situacije u početku petnaestog stoljeća na tom dijelu Sredozemlja, koje je za Veneciju oduvijek predstavljalo zanimljiv zalogaj. Čini se da je presudnu ulogu (bar s formalne strane, jer nema sumnje da Veneciju ne bi spriječila ni drugačija situacija) imala borba dviju dinastija za hrvatsko-ugarsko prijestolje. Posebno povoljno bilo je Veneciji što su joj Anžuvinci, izgubivši u toj borbi, pomudili neka svoja prava. Sklapanjem ugovora Ladislava Napuljskog s duždom Mihaelom Stenom, Venecija je za 100 000 dukata kupila 1409. godine Zadar s tvrđavom i kotarom; Novigrad, Vranu i Pag i prava na čitavu Dalmaciju.¹

Te 1409. godine Kotor se nalazio u posebno teškoj situaciji s obzirom na svoje susjede. U stakom je strahu od velikaša Bašše i Sandalja Hranica koji polažu prava na njega i preblizu su mu sa svojim vrlo konkretnim zahtjevima. Čini se da je to presudno za Kotorane kada se okreću dobrovoljno Veneciji u nadi da će tako sačuvati svoju komunalnu samoupravu. Tom mišljenju se priklonio i Ivan Lucić.² Već prije te godine Kotor je pokušavao Veneciju dobiti kao zaštitnika u borbi sa spomenutim susjedima. No, kako je Venecija tada imala većeg i opasnijeg neprijatelja u Sigismundu, Kotor nije uspio ostvariti svoje težnje, nego tek desetak godina kasnije, što se i nije, kako je poznato, pokazalo baš najsretnijim rješenjem. Ugovor Mihaela Stena i Ladislava Napuljskog osigurao je Veneciji *de iure* Dalmaciju, a kako i kada će ta vlast i *de facto* biti uspostavljena, ovisilo je i nadalje o nizu okolnosti.

Tako već 1410. godine u Veneciju odlazi kotorski poslanik Marin de Drusco da preporučí svoj grad zaštititi gospodarice Jadrana.³ Kako su Mlečani u tom trenutku angažirani opsadom Šibenika, ne nalaze još mogućnosti da urede situaciju u Kotoru, ali niti je ne otklanjaju, nego se čak pozivaju na svoja prava po ugovoru iz 1409. godine, imajući zasigurno u vidu neki svoj

¹ Šime Ljubić, Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke republike V, MSHSM 5, JAZU, Zagreb 1875, str. 181—199.

² Ivan Lucić, Povijesna svjedočanstva o Trogiru II (preveo Jakov Stipišić), Čakavski sabor, Split 1979, str. 944.

³ Nikola Čorić, Grad Kotor do god. 1420, Stara Gradiška s. a., str. 71—72.

plan... »*Et nunc, quod iuxta titulo acquisivimus Dalmatiam, de cuius pertinentiis ipsa civitas Catarina est.*»⁴

Ponovno postanstvo ide i naredne 1411. godine. No, niti tada nisu usuglašeni jedni i drugi interesi i zbog Šibenika i zbog Venecije, koja je započela rat sa Sigismundom u Furlaniji, a imala je neprilika u Albaniji. Akcije kotorske komune nastavljene su i nadalje, to više što se situacija zaoštrila jer su Sandalj Hrančić i Balša postali i rođbinski vezani nakon udaje Balšine majke Jelene za Sandalja. Ali i u pokušaju Kotorana 1413. godine niema potvrdnog odgovora Mlečana, jer je Sigismund u ofenzivi u Furlaniji i Istri, pa mletačka uprava pomišlja čak i na savez s Turcima ne bi li time skrenula Sigismundovu vojnu moć na drugu stranu.

Tek 1418. godine ponovo dolaze do izražaja pravi mletački interesi za Dalmaciju, nakon što se Venecija osigurala i učvrstila na sjevernom dijelu Jadrana i na terrafermi. No, neprijatelj je ostao isti, jer je jasno da Sigismund kao hrvatsko-ugarski kralj postavlja prava kruna i na Dalmaciju, ali nisu zanemarivi ni interesi samih komunaa koje su nezavisno od jedne i druge strane htjele sačuvati svoju samoupravu. Samo je izuzetak u tom slučaju bio Kotor, i zato je on Veneciji, kao siguran i najlakši plijen, ostao zadnji.

Da se Venecija ipak konačno okrene 1419. godine jugu, primorao ju je Balša koji podsjeđa Skadar i Drivast. Uopće su tada interesi Republike upereni na južnu polovinu jadranske istočne obale, tako da 1420. pod mletačku vlast padaju Trogir, Split te otoci Brač, Hvar, Korčula i Vis. Tad su gotovo svi otoci od Cresa do Korčule, osim Krka, priznavali vrhovnu vlast najjače pomorske sile na Jadranu.⁵

U tom povijesnom kontekstu i Kotor postaje napokon Veneciji aktualan, a i sam je ponovo ugrožen od Balše.

Poslanstvo Kotora u Veneciju, koje već početkom 1420. godine predvodi Antonio Puciti, kotorski notar i kancelar, ne ostaje bez rezultata. Mletačko Veliko vijeće ovaj je put prihvatilo kotorsku ponudu, sklopljen je ubrzo ugovor o uvjetima predaje i u Kotor je upućen mletački opunomoćenik Ivan de Luxia da primi predaju grada i komune. U Kotoru je 1. travnja 1420. godine održana sjednica Malog i Velikog vijeća koje je zatražilo da se ugovoru iz Venecije dodaju još neke klauzule. Pošto se s njima složio i dužd Toma Mocenigo, sklopljen je konačan ugovor. U Kotoru su pred Ivanom de Luxia gradski knez i vlada položili zakletvu vjernosti, ahi do stvarne uspostave mletačke vlasti došlo je tek 25. srpnja iste godine.⁶

U Kotorskom statutu, koji je izdan u Veneciji 1616. godine, detaljno je opisan slijed događaja 1420. godine i sadržani su svi važniji dokumenti o tome.⁷ Svakako najznačajniji jest tekst zakletve položene u crkvi svetog Tripuna 25. srpnja pred Petrom Loredanom, generalnim kapetanom Kulfa.⁸

⁴ N. Corić, o. c., str. 72; Š. Ljubić, Listine VI, MSHSM 9, JAZU, Zagreb 1878, str. 53—54.

⁵ Grga Novak, Povijest Splita I, Čakavski sabor, Split 1978, str. 358.

⁶ Antun St. Dabinić, Kotor pod Mletačkom republikom, Zagreb 1934, str. 12—15.

⁷ Statuta et leges civitatis Cathari, Venetiis MDCXVI, apud Rubertum Meitum, str. 313—345.

⁸ Statuta Cathari, str. 337—341.

Zanimljivo je da se isti tekst te zakletve (*sacramentum fidelitatis*) nalazi i u do sada još neobjavljenim kotorskim notarskim knjigama.⁹ Poznato je, naime, da su kotorske notarske knjige vrlo vrijedan izvorni materijal koji govori mnogo više o srednjovjekovnoj komuni i njenu načinu života nego bilo koji drugi. U četvrtom svesku, koji još nije objavljen, a čuva se u Kotoru u Arhivu¹⁰ i u Zavodu za povijesne znanosti Istraživačkog centra JAZU u Zagrebu priprema se za tisak, te sadrži notarske isprave zapisane od više kotorskih notara¹¹ za razdoblje 1418—1421. godine, nalazimo i neke dokumente koji se na razne načine tiču ljudi i događaja iz 1420. i 1421. godine, a neposredno su vezani uz sam čin uspostave mletačke vlasti u tom gradu. To su dokumenti koji daju malo jasniju sliku o nekim ljudima i situacijama koji su sudjelovali u jednom prijelomnom povijesnom događaju koji je za jednu srednjovjekovnu komunu trebao biti spasonosan u tom trenutku s obzirom na moguće ometanje i pritisak lokalnih velikaša, ali se pretvorio u događaj koji je imao dalekosežne posljedice za taj grad kao i za ostale gradove na jadranskoj obali, jer je Kotor ostao pod upravom Venecije sve do 1797. godine. Venecija, premda nije bila pobornik komunalne samouprave bar što se tiče javnopravnih odnosa, nego je težila centralističkoj hegemoniji, ipak je Kotoru ostavila iz političkog oportunitizma određene samoupravne povlastice, i to posebno u građskim odnosima i sudstvu. Ipak je još iste godine postavila svog kneza u Kotoru, da bi s vremenom polako poduzimala i druge mjere koje su ograničavale samoupravu.

Na ove notarske isprave upozorio me prof. Jakov Stipišić, koji priređuje za tisak cjelokupni materijal četvrte knjige u okviru suradnje JAZU i CANU, pa je tako transkribirao i ove dokumente iz originala koje mi je ustupio, te mu se ovom prilikom zahvaljujem.

Tijekom 1420. godine notarsku i kancelarsku službu u Kotoru je obavljao Antonio Puctii (*Antonius quondam Putii de Sancto Genesis, cancellarius civitatis Cathari et notarius*),¹² koji, znamo, već početkom iste godine po

⁹ SN III, 430—431, 25. VII. 1420. Vidi prilog I. u tekstu. Inače, prijepis ovog dokumenta iz notarske knjige donosi Nenad Fejić, *Isprave kotorskih notara iz XV stolecā, Miscellanea*, knj. 8, Istorijski institut, Grada knj. 19, Prosveta, Beograd 1980, str. 62—63, gdje su iz nepoznatog razloga ispuštena imena članova kotorskog Velikog vijeća, a inače su navedena u notarskoj knjizi.

¹⁰ Signatura spomenute notarske knjige u Arhivu u Kotoru jest SN III i spominje se kao treća notarska knjiga. Međutim, mi je ovdje nazivamo četvrtom knjigom jer će u seriji »Kotorski spomenici« (*Monumenta Cattarenisia*), koju je pokrenula i do sada izdavala JAZU, a ubuduće će izlaziti kao zajednička edicija JAZU i CANU, biti tiskana kao volumen 4, jer se jedna knjiga kotorskih notara, tiskana kao volumen 2, nalazi u Arhivu JAZU u Zagrebu.

¹¹ Teško je na osnovi rukopisa utvrditi, s obzirom na to da je knjiga dosta oštećena, da li je pisana jednom ili s više ruku, ali analizom sadržaja možemo identificirati djelovanje dvaju notara u to vrijeme u Kotoru, i to kancelara i notara Antonia Puctii i notara u građanskim parnicama Pavla Ivana de Montebaro, a sasvim sigurno se, kao notar ove knjige može identificirati Antonio Puctii.

¹² Antonia Puctii spominje Nenad Fejić u vrlo opsežnom radu (*N. Fejić, Kotorska kancelarija u srednjem veku, Istorijski časopis*, knj. XXVII, 1980, Prosveta, Beograd 1980, str. 5—62), ali ga ne smatra notarom koji je pisao imbrevijature u četvrtoj knjizi (*N. Fejić, o. c.*, str. 41—42). No, sasvim je sigurno da je on autor ovih isprava, a i sam Fejić na osnovi raznih dokumenata njegovo djelovanje kao notara i kancelara u Kotoru obuhvaća vremenskim razdobljem 1403—1420, što odgovara vremenu nastanka četvrte knjige, a u samim njenim imbrevijaturama nalaze se sasvim sigurni dokazi na više mjesta. Vidi SN III, 362, 25. I. 1420.

zadatku kotorske komune obavlja u Veneciji dužnost poslanika i zastupnika koji će pripremiti predaju Kotora Veneciji, pa ga u odsutnosti zamjenjuje drugi kotorski notar, koji je inače notar u građanskim parnicama. Pavao Ivana de Montebaro (*Paulus quondam ser Johannis de Abrianis de Montelbaro, notarius et officialis civilium civitatis Cathari*),¹³ što se izričito navodi u jednoj ispravi ove notarske knjige, gdje stoji u dokumentu od 5. siječnja 1420. »...ser Nicolaus Glavati habuit cartam eius et sotiorum suorum (de per se) manu ser Pauli condam ser Vannis de Montelbaro, notarii causarum civilium, me Antonio notario infrascripto existente Venetiis pro servitiis civitatis Cathari ...«.¹⁴

Izvorni tekst već spomenute svečane zakletve od 25. srpnja najvjerojatnije je pisao Antonio Puctii i on ga je zabilježio i u notarsku knjigu, a Pavao Ivana je pisao zakletvu koju je gradska vlada položila pred opunomoćenikom Venecije Ivanom de Lucia 13. svibnja iste godine, što se spominje u ovom kasnijem dokumentu.

Po svom karakteru tekst ove isprave nije trebao kao dokumenat javnog karaktera ući u notarsku knjigu gdje su zapisane privatne isprave, ali ju je notar koji je vodio ovu knjigu, a bio je i autor zakletve, na taj način htio zaštititi, jer lako možemo pretpostaviti da je i Antonio Puctii bio pristalica mletačke vlasti, za čiju je uspostavu i sam zaslužan.

Uspoređivanjem teksta zakletve iz notarske knjige i onog objavljenog u Statutu može se uočiti mali nesklad, ali moramo upozoriti da se time ništa bitno ne mijenja. Možemo pretpostaviti da je ipak tekst prepisan iz notarske knjige točniji s obzirom na to da je prošao manje ruku od teksta koji je objavljen u Statutu. Tekst iz notarske knjige prof. Stipišić je čitao iz autografa notara, dok je tekst iz knjige Statuta vjerojatno imao duži i posredniji put do objave, a ima i tiskarskih grešaka. Ispod teksta u Statutu nalazimo zabilježenog jednog posrednika: »...Ego Iacobus Antonius Lug. Cellarius Magnificae Communitatis Cathari, suprascripto omnia, aliis impeditus, extrahi feci, auscultavi, et in fidem me subscripsi ...«.¹⁵

U prvom redu razlike se mogu uočiti u nabranjanju imena članova Velikog vijeća koji prisustvuju činu polaganja zakletve. Ispred imena kotorskih plemića u notarskoj ispravi stoji »ser«, dok u tekstu isprave u Statutu stoji kratica »D« za »dominus«. Nadalje, u čitanju samih imena mogu se uočiti netočnosti. Negdje u ispravi u Statutu dolazi do izostavljanja imena, npr. *D. Luce de Dragonibus* umjesto *ser Drago ser Luce de Dragonibus*; pa zatim *D. Dabre de Besantis* umjesto *ser Dapicus de Besantis*; *D. Rafrus* umjesto *ser Ruscus*; *D. Ioannes Drabre quondam Domini Marini de Bucchia*, a u notarskoj knjizi je *ser Johannes condam ser Marini de Buchia*; zatim *D. Zichus quondam D. Francisci de Bucchia* umjesto *ser Giuchus condam ser Frani de Buchia*; te *D. Basilius D. Babrichi de Besantis* umjesto *ser Basilius ser Dapichi de Besantis* itd.¹⁶

¹³ Podatak da je Pavao Ivana de Montebaro bio notar u građanskim parnicama nije poznat N. Fejiću (N. Fejić, o. c., str. 43—45), a na osnovi raznih dokumenata rekonstruirana djelovanje njegovo u razdoblje 1416—1429. godine. Vidi SN III, 407, 7. VI. 1420.

¹⁴ SN III, 429, 5. I. 1420.

¹⁵ Statuta Cathari, str. 341.

¹⁶ Usporedi Statuta Cathari, str. 338—339. i prilog I. u tekstu.

U nekoliko navrata u Statutu stoji *communitas Cathari*, a u notarskoj knjizi na istom mjestu je *civitas Cathari*.

No, u svakom su slučaju razlike, kako smo već naveli, neznatne. To je dakako dokumenat prvoga reda koji omogućava doista slikovitu rekonstrukciju jednog događaja kojemu je Venecija osim stvarnog htjela dati i velik formalni značaj.

Jedna od prvih činjenica koja se zapaža jest da tom svečanom činu ne prisustvuje knez nego namjesnik kneza. Za 1420. godinu knez je Nikola Glavatov, a spominje ga i jedna isprava u notarskoj knjizi od 31. svibnja kao *Nicolaus Glavati comes*.¹⁷ Polaganju zakletve prisustvuje Pavao de Buchia kao njegov namjesnik (*Paulus de Buchia, tenens locum comitis tunc in dicta civitate Cathari*), premda se u datjem tekstu spominje samo kao *comes civitatis Cathari*.

S. Mijušković smatra da je možda namjesnik kneza vršio tu dužnost zbog spriječenosti pravog kneza drugim razlozima bez veze s predajom Kotora, ali ne isključuje mogućnost da je htio izbjeći čin polaganja zakletve pokazujući na taj način svoje neslaganje. Time bi se mogao opravdati i vrlo mali broj članova Velikog vijeća (40), čija su imena navedena, koji su prisutni na misi, procesiji, polaganju zakletve, isticanju zastave svetoga Marka i predaji ključeva grada.¹⁸

Čini se da je u to vrijeme u Kotoru postojala i Sigismundova stranka. Dabinović, navodeći izvještaj sindika Giustiniana iz 1553, spominje da je na presudnoj sjednici, kada se trebalo definitivno odlučiti o predaji grada Veneciji, bilo i prijedloga u korist Sigismunda, hrvatsko-ugarskog kralja, tada moćnoga gospodara u ovom dijelu Evrope.¹⁹

Svakako nema sumnje da osim što je promletačka struja u Kotoru bila tada jača, nije bila i jedini razlog da Venecija zaposjedne grad jer su te iste godine pali i Trogir i Split pod mletačku upravu, s tom razlikom što je Trogir osvojen nakon borbe 22. lipnja, a Splićani, videći sudbinu svoj vječnog rivala u neposrednoj blizini i znajući da je njihov grad sada na redu, zaključili su 28. lipnja²⁰ na sjednici Velikog vijeća da se predaju Veneciji. I tako je zajednička sudbina sve do 1797. godine povezivala i ove jadranske komune.

Druga notarska isprava koja se tiče spomenutih događaja 1420. godine jest dokumenat od 21. listopada²¹ izdan Ivanu de Luxia, koji se sada spominje kao kaštelan kotorskog kastruma (*ser Johannes quondam domini Silvestri de Luxa, Venetiis originarius ac Tarvisii civis, ad presens pro dicta serenissimo ducali dominio castellanus castris Cathari*). Ivan de Luxia prvi je predstavnik mletačke vlasti u Kotoru, pa je pred njim već 13. svibnja iste godine položena zakletva, a dokumenat od 25. srpnja, pozivajući se na nju, spominje Ivana de Luxia kao *ser Johannem de Luxia, notarium et syndicum prefate ducalis dominationis*. Inače je u Kotorskom statutu spomi-

¹⁷ SN III, 405, 31. V. 1420.

¹⁸ Slavko Mijušković, *Statuta civitatis Cathari*, poglavlja o predaji Kotora Veneciji, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, III, Pomorski muzej u Kotoru 1955, str. 20.

¹⁹ Antun St. Dabinović, Kotor u drugom skadarskom ratu (1419—1423), Rad JAZU knjiga 257 (115), Zagreb 1937, str. 158.

²⁰ G. Novak, o. c., str. 352—358.

²¹ SN III, 450, 21. X. 1420, a objavljuje ga i N. Fejić, *Isprave kotorskih notara...*, str. 56—57, analizirajući tipove notarskih isprava, i svrstava ga pod tip sudske isprave — punomoći. Vidi prilog II.

njan kao notar (*D. Ioannes de Luxia Notarius et Ducatus Venetiarum Scriba*).²² No, u Kotor dolazi kao sirdik da bi ubrzo postao i kotorski kaštelan, a vidjet ćemo da kasnije ostaje dugi niz godina u notarskoj službi obavljajući i poslove kancelara.

Ova isprava koja je Ivanu de Luxia izdana 21. listopada jest punomoć (*procura*) kojom on imenuje Francisca de Farra i Francisca de Crispignaga, građane i notare Tarvisia, čiji je i sam građanin, za svoje opunomoćenike u svim poslovima. Datirao ju je mletački dužd Toma Mocenigo i novi kotorski knez Antonio a Bocholis kojega je imenovala mletačka Sinjorija. On je već 19. kolovoza postavljen na tu dužnost, ali čini se da je preuzima tek krajem godine. No, vidimo da se po njemu već datiraju dokumenti. Ovlaštenja koja ovom punomoći Ivan de Luxia daje svojim opunomoćenicima vrlo su široka i zadiru u razna područja. Oni mogu naplaćivati dugove, polagati zakletve, zastupati u sporovima itd.

Inače Ivana de Luxia spominje i notarska isprava iz 1421. godine od 1. svibnja,²³ koja je također punomoć kojom spomenuti Ivan imenuje opunomoćenike u jednom određenom poslu. Naime, imenuje dvadeset mletačkih plemića da ga zastupaju pri preuzimanju ili odbijanju kaštelanata i nekih drugih dužnosti što bi mu ih dodijelila mletačka vlast (*ad acceptandum vel refutandum castellaniatum Cathari et alia quecumque officia, que dicto ser Johanni constituenti dignaretur dictum illustrissimum ducale dominium tribuere*).

Četvrta isprava tiče se Petra Loredana, generalnog kapetana Kulfa i čitave vojske, a izdana je 13. rujna 1420.²⁴ Petar Loredano te iste godine ušao je u pobjedničkom slavlju osim u Kotor i u ostale osvojene jadranske komune i formalno izvršio uspostavu vlasti. Ovo je jedna privatna isprava gdje se kotorski plemić Nikola Marina de Buchia obavezuje isplatiti Petru Loredanu ili njegovu opunomoćeniku novac koji je posudio Minci iz Bara, a ovomu je Nikola de Buchia bio jamac. Iz toga se može zaključiti da su se mletački predstavnici vlasti u Kotoru brzo snašli i da su tu obavljali i svoje privatne poslove.

Sva četiri spomenuta dokumenta donosimo kao prilog na kraju u transkripciji prof. Jakova Stipišića.

Osim Antonija Pucii i Pavla Ivana de Montebaro, notara iz 1418—1421. godine, zabilježena su i imena kasnijih notara koji su obavljali prijepise ovih isprava za svoje stranke. Analizirajući spomenute notarske akte, uočavamo neke razlike u notarskoj službi prije uspostave mletačke vlasti i nakon 1420. godine. Vidjeli smo da u vremenu 1418—1420. godine djeluju dvije osobe koje obavljaju jedna dužnost notara i kancelara, a druga notara u građanskim parnicama. Do 1420. godine notari su u Kotoru bili kao i u većini dalmatinskih gradova iz talijanskih regija, i to u Kotoru većinom iz Ankonitanske marke (Montebaro).²⁵ Nakon 1420. godine, bar kako je vidljivo iz ove

²² Statuta Cathari, str. 318.

²³ SN III, 476, l. V. 1421. Vidi Prilog III.

²⁴ SN III, 436—437, 13. IX. 1420. Vidi prilog IV.

²⁵ Ilija Simčić, Komunalno uređenje Kotora od druge polovine XII do početka XV stoeća, Posebna izdanja, SAN, knjiga CLXV, Istarski institut, knjiga 1, Beograd 1950, str. 102.

notarske knjige, notari dolaze iz Venecije. Ne može se zaključiti da su Mlečani po nekoj odluci počeli obavljati tu dužnost, osim što se može pretpostaviti da su knezovi, koji su bili imenovani u Veneciji i zaduženi da od svoje plaće plaćaju i notara,²⁸ birali ga po svojoj volji. Ti kasnije zabilježeni notari obavljali su tu dužnost, a bili su i kancelari.²⁹ Tako su kao notari i kancelari za 1421. i 1422. godinu evidentirani Antonio Griffio iz Venecije (*extracta per me Anthonium Griffio de Venetiis, iuratum cancellarium Catari dominorum comitis et capitanei, iudicium et comissii mandato*),³⁰ a za 1423. godinu spominje se kao notar Francesco de Indrico, također iz Venecije (*extracta per me Franciscum de Indrico de Venetiis, notarium et cancellarium iuratum comunitatis Catari, dominorum comitis et capitanei et iudicium mandato*).³¹

Posebno poznat, a evidentan i iz ove notarske knjige, jest rad u notarskoj službi u Kotoru Ivana de Luxia iz Venecije, koji je, koliko znamo, obavljao tu dužnost i u Veneciji. U Kotor zatim dolazi kao sindik mletačke Republike da preuzme vlast. Ubrzo postaje kotorski kaštelan i nakon toga dugi nih godina obavlja notarsku i kancelarsku službu, i tu ga Fejić evidentira za razdoblje 1431—1458.³² U ovoj notarskoj knjizi zabilježen je kao kotorski kancelar 1429, 1433. i 1436. godine.³¹

Tako vidimo da Kotor u težnji da sačuva svoju samoupravu postaje žrtva vlastite zablude, te polako gubi obilježja slobodne komune, najprije s tim što gubi svog kneza, dok se od 1446. godine ozakonjuje i pravo odlučivanja nezavisno od statutarnih odredaba, a odnosi se na odluke koje su donosili bilo knez, rektor ili providur,³² dok su kotorski plemići i dalje odlučivali u komunalnim pitanjima koja nisu mogla ugroziti mletačku vlast. Venecija se, što se tiče Kotora, osobito trudila da ne dira previše u neke statutarne odredbe koje i nadalje žive. To se posebno odnosi na sudstvo gdje još u građanskim poslovima kotorski suci vode glavnu riječ.³³

²⁸ S. Ljubić, *Listine VIII*, MSHSM 17, JAZU, Zagreb 1886, str. 36.

²⁹ Na razliku između notara i kancelara osvrće se N. Fejić u spomenutom radu (*Kotorska kancelarija ...*, str. 34—35), smatrajući da zvanje općinskog kancelara postepeno potiskuje zvanje općinskog notara ili da traju istovremeno, odnosno da je novije zvanje kancelara postepeno zamjenjivalo staro zvanje notara.

³⁰ N. Fejić (*Kotorska kancelarija ...*, str. 41) smatra Antonija Griffia notara koji je pisao ovu notarsku (IV) knjigu; a koja obuhvaća razdoblje 1418—1421. godine i njegovo ime čita kao Antonije Gaffio (*Anthonius Gaffio*). Ne možemo se s tim složiti, jer je analizom samih notarskih imbrevijatura spomenute knjige jasno da ju je pisao Antonije Puciti, a i sam Fejić na osnovi zagrebačkog rukopisa Kotorskog statuta navodi da je Antonije Griffio zabilježen kao kancelar za 1421. godinu, što odgovara i činjenici da se njegovo ime u četvrtoj knjizi javlja tek u formulama ekstrakcije koje su datirane najranije tek krajem 1421. godine, a nastavlja se i u 1422.

³¹ SN III, 280, 20. IX. 1419; SN III, 384, 29. IV. 1420; SN III, 467, 26. XI. 1420. Francesca Indrica kao kancelara spominje zagrebački rukopis statuta za 1423. godinu, dok Fejić na osnovi raznih dokumenata njegovo djelovanje u Kotoru na tom položaju stavlja u vremenski period 1423—1431. godine, što odgovara i formulama ekstrakcije u ovoj četvrtoj knjizi kotorskih notara. Vidi N. Fejić, o. c., str. 42—43.

³² N. Fejić, *Isprave kotorskih notara ...*, str. 11.

³³ SN III, 307, 1. XI. 1419; SN III, 444, 3. X. 1420; SN III, 457, 2. XI. 1420. Vidi N. Fejić, *Kotorska kancelarija ...*, str. 45—51.

³⁴ S. Mijušković, o. c., str. 23.

³⁵ Vladislav Brajković, *Étude Historique sur le Droit Maritime Prévê du Littoral Yougoslave*, Marseille 1933, str. 97—98.

**Pro serenissimo
ducali dominio
sacramentum
factum per
consuetudinem
Cathari**

Die XXV. mensis julii. Cum die prescripto facta solempni processione et elevatis insigniis beatissimi sancti Marci super platea civitatis Cathari et in castro civitatis eiusdem ad honorem, excellentiam et statum illustrissimae et excellentissime ducalis dominationis Venetiarum et celebrata missa solempni in ecclesia cathedrali sancti Triphonis ac facta laude ad honorem et statum prefate illustrissimae dominationis, magnificus et victoriosus vir

dominus Petrus Lauredano, pro serenissimo (ducali dominio) et excellentissimo ducali dominio Venetiarum honorandus capitaneus generalis Culfi et totius exercitus terrestris prefati illustrissimi domini in partibus Dalmatie et Albanie, exposuit egregiis viris dominis comiti, iudicibus, secreto et maiori consilio ac toti universitati civitati Cathari tunc in dicta ecclesia existentibus, quod non obstante sacramento fidelitatis attributo et dato certis nobilibus Cathari, scilicet, comiti, iudicibus et secreto consilio et additioni date dicto consilio Cathari per circumspectum virum ser Johannem de Luxia, notarium et syndicum prefate ducalis dominationis, ut patet publico instrumento scripto per Paulum ser Vannis de Montelbaro, juratum cancellarium civitatis Cathari, in presentibus millesimo et indictione et die XIII. mensis maii secrete et in cancellaria Cathari, nunc autem quia deo certis inimicis prefate serenissime dominationis nullatenus est dubitandum, prestari debeat sacramentum fidelitatis super reliquiis sancti Triphonis, ut moris est, prefato magnifico domino capitaneo recipienti nomine prefate illustrissimae dominationis ducalis. Quibus expositis egregius vir dominus Paulus de Buchia, tenens locum comitis tunc in dicta civitate Cathari, ser Marinus de Besantis, ser Drago ser Luce de Dragonibus, iudices, ser Michael de Pellegrina, ser Johannes condam Jacobi de Biste, ser Johannes condam ser Triphonis de Buchia, ser Junius de Mexa, ser Drago condam ser Marci de Dragonibus, ser Nicolaus de Boliça, ser Lucas de Dragonibus, ser Marinus Luce Sissoe, ser Dapicus de Besantis, ser Matheus Palme Baxilii, ser Triphon condam ser Michaelis de Buchia, ser Triphon de Pasqualibus, ser Matheus de Besantis, ser Giuchus ser Luce de Dragonibus, ser Marinus de Mexa, ser Andreas de Boliça, ser Lamprus de Boliça, ser Triphon ser Luce de Dragonibus, ser Giuchus condam ser Marini de Primutis, ser Franciscus de Buchia condam ser Johannis, ser Nicolaus de Passera, ser Ruscus, ser Urbanus, fratres de Mexa, ser Stephanus de Zaguro, ser Giuchus condam ser Frani (431, 254) de Buchia, ser Johannes condam ser Marini de Buchia, ser Natalinus condam ser Triphonis Marci Dragonis, ser Triphon ser Luce de Boliça, ser Nixa de Pasqualibus, ser Nixa condam ser Junii Luce de Boliça, ser Basilius ser Dapichi de Besantis, ser Grubeticus ser Marini de Pasqualibus, ser Baxilius ser Marini de Besantis, ser Lucas, filius ser Dragonis de Dragonibus, ser Urbanus de Dragonibus condam ser Marini, ser Occatus de Buchia, ser Gabriel de Vrachino, ser Michael de Pasqualibus, ser Drago condam ser Nicolai de Boliça et ser Nicolaus condam ser Grube Pime et omnes consilarii maioris consilii et alii de adiuncta pro se et aliis nobilibus dicte civitatis, popularibus comitativis et districtualibus eiusdem civitatis Cathari prefate presentati prefato domino capitaneo recipienti nomine prelibati illustrissimi domini Venetiarum, clavibus ipsius civitatis et castrum omni modo, via, jure

et forma quibus melius et validius potuerunt et possunt, juraverunt ad sancta dei evangelia corporaliter manibus tactis reliquiis sancti Triphonis, quod predicti dominus comes, iudices secretum consilium et additio data consilio supradicto, ac maius et omnes nobiles civitatis prefate, promittentes pro se et tota communitate Cathari ac comitativis et districtualibus ipsius civitatis, quod erunt perpetuo legalissimi ac fidelissimi serenissimo et excellentissimo principi et domino Tome Mocenigo, dei gratia inclito duci Venetiarum et cetera, et sue serenissime dominationi, eisque fidelitatem, amorem et devotionem perpetuis continuis temporibus observabunt, omnique tempore tractabunt et procurabunt utilitatem, comodum et honorem, statum et aug(umentum) prelibati illustrissimi domini ducis et sue serenissime et excellentissime ducalis dominationis Venetiarum. Et si quo tempore senserint vel notitiam habuerint per se vel alios quovis modo, forma, colore vel ingenio, quod quidquid fieret aut tractaretur vel procuraretur in damnum et detrimentum prelibati serenissimi domini domini ducis vel sui illustrissimi domini Venetiarum, toto posse obviabunt predictis et dabunt operam cum effectu per se vel nuntios speciales, quam citius poterunt, notificandi et propalandi predicta prefato illustrissimo domino domino duci vel successoribus suis aut prefate illustrissime dominationi Venetiarum, et quod numquam verbo vel opere tractabunt, procurabunt, operabuntur nec tractare, procurare aut operari presument aliquid, quod sit vel esse possit contra statum, utilitatem, comodum et honorem prelibati illustrissimi domini domini ducis et sui illustrissimi ducalis domini Venetiarum. Actum Cathari in dicta ecclesia sancti Triphonis presentibus nobilibus et sapientibus viris dominis Paulo de Buchia, honorando comite civitatis Cathari, Marino de Besantis et Dragone de Dragonibus, juratis iudicibus, ac Matheo de Besantis et Baxilio de Besantis juratis auditoribus civitatis Cathari, necnon venerabilibus viris dominis Luca de Ratislava archidiacono et Nicolao de Mexa archipresbitero, domno Nicolao condam ser Triphonis Marci Dragonis et domno Nicolao ser Pauli de Buchia, canonicis dicte ecclesie sancti Triphonis et pluribus aliis nobilibus dicte civitatis ac presbiteris et popularibus ibidem existentibus. In quorum omnium testimonium ac maioris roboris firmitatem nos comes, iudices, consilium ac additio universitas civitatis Cathari iussimus sigillo dicti nostri comunis appensione muniri. E.

Prilog II

21. X. 1420.

Pro ser Johanne de Luxa, castellano Cathari, procura

Millesimo IIII.^c XX., indictione XIII, et die XXI mensis octobris, Tempore serenissimo principis et domini nostri domini Tome Mocenigo, dei gratia ducis Venetiarum et cetera, nec non tempore egregii viri domini Antonii a Bocholis, pro dicto ducali dominio

honorabilis comitis civitatis Cathari, ibidem presentibus nobilibus et sapientibus viris dominis Dragone ser Luce de Dragonibus, jurato iudice et Luca, filio ipsius Dragonis, jurato auditore civitatis Cathari, testibus habitis, vocatis et rogatis circumspexit ac prudens vir ser Johannes quondam domini Silvestri de Luxa, Venetiis originarius ac Tarvisii civis, ad presens pro dicto serenissimo ducali dominio castellanus castrum Cathari, omnibus modo, via, jure et forma, quibus melius potuit et debuit, potest et debet, fecit, constituit, creavit et ordinavit providos et discretos viros Franciscum de Farra et Fran-

ciscum de Crispignaga, cives et notarios Tarvisenses, simul et in solidum, absentes tamquam presentes, suos veros, legitimos et generales procuratores et certos nuntios speciales ac negotiorum gestores, ut non sit potior condicio occupantis, sed quod unus ipsorum inceperit, alius sequi, mediari et finire possit, ad exigendum, recuperandum omnes et singulos quantitates a quibuscumque debitoribus ipsius constituentis et de receptis finem, remissionem et absolutionem faciendum et pro quibuscumque litibus [et] controversiis ipsius constituentis coram quovis iudice ecclesiastico [et] seculari comparandum, placitandum, petendum, petitiones in scriptis porrigendum et verbotenus exponendum, respondendum et defendendum, opponendum, obiciendum, litem contestandum, de calumnia jurandum in animam et super animam ipsius constituentis et cuiuscumque alterius generis sacramentum necessarium faciendum, dandum et recipiendum, capitulandum, contra testes adverse partis opponendum et de falsitate accusandum; crimina et defectus prepalandum, terminos et dilationes petendum et notarium eligendum, dandum et suspectos removeri petendum et removendum, litem concludendum, sententiam unam et plures audiendum et ab ipsis, si opus fuerit, appellandum appellationesque proseguendum et protestandum et compromittendum compromissum et laudum audiendum et acceptandum et se presentandum; item ad locandum et dislocandum (!) et affectandum et diffictandum, affectus, pensiones et fructus introitus domorum et possessionum petendum, assumendum et recipiendum et generaliter ad omnia alia et singula dicenda, facienda et exercenda, que merita causarum exigunt et requirunt et que iudicarie fieri solent et debent et que ipsemet constituens dicere, facere et exercere posset, si personaliter interesset, etiam si talia forent, que mandatum magis requirerent speciale, dans et concedens dictus constituens dictis suis procuratoribus in simul et cuilibet ipsorum in solidum liberum et generale mandatum cum libera et generali administratione; promittens michi Antonio notario infrascripto stipulanti et recipienti nomine et vice omnium et singulorum, quorum interest vel interesse poterit in futurum, se semper firma, rata et grata habiturum, que per dictos eius procuratores insimul et in solidum dicta, facta, procurata et gesta fuerint et in nullo contra dicere, facere vel venire sub obligatione et ypoteca sui omniumque suorum honorum, presentium et futurorum; relevans predictos eius procuratores ab omni onere satisfactionis promisit dictus constituens de iudicio sisti et iudicato solvendo. Actum Cathari, ut supra, presentibus dictis iudice et auditore. E.

Prilog III

1. V. 1421.

**Pro ser Johanne
de Luxa**

Die primo mensis maii. Circumspectus vir ser Johannes de Luxa quondam domini Silvestri de Venetiis, pro serenissimo ducali dominio Venetiarum castellanus castri Cathari, omnibus modo, via, jure et forma, quibus melius potuit et potest, fecit, constituit, creavit et ordinavit suos veros et legitimos procuratores, actores, factores et certos nuntios speciales seu negotiorum gestores spectabiles et egregios viros dominum Leonardum Aymo, dominum Zanoctum de (Coi) Tagliapetra, dominum Nicolaum Coppo, dominum Johannem Carisino, dominum Georgium Zanchani, dominum Laurentium Donato, dominum Marcum Bembo, dominum Laurentium Mudantio quondam Nicolai, dominum Petrum Dalmario, dominum Johannem Nani quondam

domini Constantini, dominum Nicolaum Baduario, dominum Ambrosium Baduario, fratres quondam domini Marci, dominum Andream Barbaro quondam domini Pantaleonis militis, dominum Alovisium Venerio, dominum Augustinum Coppo domini Nicolai, dominum Antonium Diedo domini Johannis, dominum Laurentium Vitturi quondam domini Nicolai, dominum Gasparum de Venerio, dominum Alovisium Baffo, dominum Nicolaum Balastro quondam domini Johannis, absentes tamquam presentes, ipsos et quemlibet ipsorum simul et in solidum, ita quod occupantis conditio potior non existat, sed quidquid unus ipsorum inceperit, alter mediare [et] prosequi valeat et finire, specialiter et expresse ad comparandum coram serenissimo ducali dominio Venetiarum, ad acceptandum vel refutandum castellaniatum Cathari et alia quecumque officia, que dicto ser Johanni constituenti dignaretur dictum illustrissimum ducale dominium tribuere, et omnia alia et singula faciendum et exercendum, que ipse Johannes de Luxa constituens ipsis dominis et nobilibus procuratoribus suis in genere et specialitate per suas literas denotabit; dans et concedens dictus constituens dictis suis procuratoribus et cuilibet ipsorum in solidum liberum et generale mandatum cum libera et generali administratione in omnibus supradictis. Promittens dictus ser Johannes constituens michi Antonio notario infrascripto ut publice persone stipulanti et recipienti nomine et vice omnium illorum, quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum, tenere ratum et firmum, quidquid per dictos suos procuratores simul et in solidum in predictis et circa predicta dictum, factum et gestum fuerit, et in aliquo non contra dicere, facere vel venire sub obligatione sui omniumque suorum bonorum, presentium et futurorum. Actum Cathari presentibus nobilibus et sapientibus viris domino Matheo de Besantis, jurato iudice, et domino Luca ser Dragonis de Dragonibus, jurato auditore civitatis Cathari, testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis. E.

Prilog IV

13. IX. 1420.

**Pro domino Petro
Lauredano,
capitaneo culfi**

Die XIII. mensis septembris. Ser Nicolaus quondam ser Marini de Buchia, nobilis civis Cathari, sua libera et spontanea voluntate in presentia infrascriptorum iudicis et auditoris et mei notarii promisit et se obligavit dare et solvere magnifico et generoso viro domino

Petro Lauredano, pro serenissimo ducali dominio Venetiarum generali capitaneo culfi et totius exercitus, vel eius legitimo nuntio et procuratori ducatus quinquaginta auri boni et justii ponderis ad stampam Venetiarum per totum mensem presentem septembris sub pena de quinque in sex (437) per annum solvenda supradicto domino Petro super se ipsum et omnia bona eius et ipsius heredum. Qua pena soluta vel non soluta nichilominus contenta omnia et singula in presenti contractu rata et firma permaneant et hoc pro Mince, filio quondam Maruschi de Antibarro, pro quo dictus ser Nicolaus ad preces et mandatum eius et domine Petrusse, sororis eius, extitit fideiussor pro certa quantitate. Et renuntiavit dictus ser Nicolaus omnibus legibus, statutis, terminis, induciis, feriis et aliis, quibus contra predicta in sui auxilio uti posset. Actum Cathari presentibus dominis Dragone de Dragonibus, jurato iudice, et Bascho ser Dapichij de Besantis auditore testibus.

MIRJANA MATIJEVIC-SOKOL

**ISTITUZIONE DEL DOMINIO VENETO A CATTARO NELL'ANNO
1420.**

(IN BASE AI DOCUMENTI NOTARILI CATTARINI)

Riassunto

Nell'articolo si tratta dei certi documenti notarili (a. 1420 e 1421) della città di Cattaro riguardanti la dedizione della città al dominio veneto. In particolare sono importanti due documenti, quello che contiene il testo del giuramento della fedeltà prestato dai nobili e dai popolari della città et quello del notaio e cancelliere Antonio Puzzi (Pucti) che nel 1420 guidava la delegazione della città a Venezia per concludere il contratto sulle condizioni della consegna.